

УДК 355.233.22

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ КУРСАНТІВ ВНЗ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сергій РОМАНЧУК, Ігор ШЛЯМАР, Володимир КЛИМОВИЧ

Академія сухопутних військ

Анотація. Результати дослідження, наведені в статті підтверджують результати робіт низки вітчизняних вчених щодо недостатньої фізичної підготовленості курсантів військових навчальних закладів. Ми провели аналіз фізичної підготовленості курсантів, які навчаються у ВНЗ Сухопутних військ за чотири основними групами спеціальностей. Доведено відсутність у навчальних програмах пріоритетного напрямку розвитку прикладних фізичних якостей для курсантів-майбутніх командирів підрозділів різних родів Сухопутних військ.

Ключові слова: фізична підготовленість, курсанти, спеціальність, Сухопутні війська.

Постановка проблеми. Досвід бойової підготовки свідчить про те, що особовий склад, який має високий рівень різносторонньої фізичної підготовленості, краще виконує навчально-бойові завдання, відрізняється підвищеною працездатністю.

У дослідженнях вчених доведено, що ефективність військово-професійного навчання курсантів залежить і від загальнофізичної підготовленості, і від рівня розвитку професійно важливих фізичних, психофізіологічних якостей та рухових навичок [1, 4, 5, 6 та ін.].

Дослідження динаміки рівня розвитку фізичних якостей, які визначають фізичну підготовленість курсантів, показало, що наявна система фізичної підготовки недостатньо ефективно формує загальну фізичну підготовленість, яка необхідна для розвитку професійно-прикладних якостей курсантів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз рівня фізичної підготовленості курсантів, який провів К.В. Пронтенко [7], засвідчив, що показники основних фізичних якостей змінюються у процесі навчання з однаковою тенденцією – прогресоване підвищення показників на I–III курсах і певне їх зниження на IV курсі навчання. Однією з важливих причин цієї проблеми є недостатній рівень розвитку загальної фізичної підготовки курсантів на етапі першого військово-професійного навчання.

Ю.А. Бородін довів [1], що різні військові спеціальності вимагають різного розвитку фізичних якостей. Відповідно для формування професійно-прикладної підготовленості до виконання бойових завдань у військовослужбовців повинні бути розвинуті ті чи інші фізичні якості.

Дослідження С.І. Глазунова [3] довели, що діяльність у військовослужбовців механізованих підрозділів у бойових умовах вимагає здійснення тривалих маршів у пішому порядку та на машинах, виконання коротких перебіжок під час атаки переднього краю противника.

О.О. Шевченко [5] довів, що діяльність військовослужбовців військ ППО вимагає обладнання та забезпечення припасами бойових позицій, а також швидких дій при зарядженні гармат під час захисту повітряного простору від нападу противника.

У роботах С.В. Романчука та В.М. Романчука, загальна фізична підготовленість курсантів відображає пріоритетний розвиток фізичних якостей, які забезпечують якісне формування прикладних навичок [4].

Мета – дослідити динаміку загальної фізичної підготовленості курсантів усіх спеціальностей, за якими навчаються в Академії сухопутних військ.

Завдання: визначити рівень фізичної підготовленості курсантів за час навчання у ВНЗ; визначити достовірність різниці між показниками спеціальностей.

Організація дослідження. На першому етапі дослідження було проаналізовано відомості фізичної підготовленості курсантів 2007 року вступу до Академії. На другому етапі ми виявили достовірність різниці між показниками курсантів усіх спеціальностей.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, методи математичної статистики.

Дослідження виконано згідно з планом НДР Управління фізичної підготовки Збройних сил України за темою "Організаційні аспекти функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України", шифр "Прогноз".

Основні результати дослідження. Аналіз програми навчальної дисципліни та робочої програми навчальної дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка і спорт» (планів проведення ранкової фізичної зарядки та спортивно-масової роботи для різних спеціальностей) виявив, що розподіл навчальних та навчально-тренувальних занять за темами фізичної підготовки не має достовірних розбіжностей за кількістю годин.

Відзначимо, що найбільше частину навчального часу відведено на проведення комплексних занять (45,5–52,8%), а найменше часу відводиться на проведення занять за темами лижна підготовка та військово-прикладне плавання (0,5–3%).

Аналіз спеціальної спрямованості фізичної підготовки у програмах навчальної дисципліни та робочих програмах навчальної дисципліни виявив, що для всіх спеціальностей зміст фізичних вправ упродовж усього періоду навчання курсантів у ВНЗ не має значних розбіжностей. Так, для проведення занять за темою гімнастика та атлетична підготовка найбільше часу відводиться для курсантів 3 групи (25,0%), а найменше – у 1 групі (21,0%). Достовірної різниці між показниками всіх груп не має ($p > 0,05$).

Така ж ситуація спостерігається з розподілом годин за іншими темами фізичної підготовки. Достовірної різниці між годинами, які виділено для проведення занять у групах із різних спеціальностей не виявлено ($p > 0,05$).

Ми проаналізували рівень розвитку основних фізичних якостей у курсантів чотирьох груп спеціальностей: механізовані підрозділи ($n=116$); аеромобільні та розвідувальні підрозділи ($n=102$); підрозділи наземної артилерії ($n=102$); танкові та самохідно-артилерійські підрозділи ($n=110$) (табл. 1).

Дослідження виявили, що динаміка розвитку фізичних якостей у курсантів, які навчаються за різними спеціальностями Сухопутних військ, має подібну характеристику. Поліпшення на молодших курсах (1-2 курс) та стабілізація на старших (3-4 курс).

Таблиця 1

Динаміка розвитку фізичних якостей курсантів різних спеціальностей Сухопутних військ під час навчання у ВНЗ

Спеціальність	Курс навчання	Кількість курсантів	Біг на 100 м, с	Підтягування на поперечині, раз	Біг на 3 км, с
			$X \pm m$	$X \pm m$	$X \pm m$
МП	1	46	$14,82 \pm 0,12$	$8,91 \pm 0,54$	$815,80 \pm 8,53$
	2	23	$14,42 \pm 0,10$	$11,33 \pm 0,47$	$768,39 \pm 9,19$
	3	28	$14,25 \pm 0,12$	$11,86 \pm 0,49$	$782,29 \pm 4,49$
	4	19	$14,17 \pm 0,14$	$12,29 \pm 0,50$	$767,79 \pm 5,17$
ТП	1	36	$14,76 \pm 0,15$	$9,94 \pm 0,84$	$788,06 \pm 4,55$
	2	24	$14,04 \pm 0,16$	$11,42 \pm 0,78$	$748,67 \pm 10,19$
	3	22	$14,02 \pm 0,13$	$12,32 \pm 0,63$	$733,09 \pm 9,54$
	4	28	$14,05 \pm 0,14$	$11,86 \pm 0,73$	$764,07 \pm 9,99$
АВ	1	25	$14,51 \pm 0,17$	$10,97 \pm 0,60$	$781,79 \pm 9,60$
	2	21	$14,49 \pm 0,11$	$12,45 \pm 0,42$	$759,75 \pm 9,82$
	3	31	$14,48 \pm 0,13$	$11,46 \pm 0,47$	$759,72 \pm 6,95$
	4	25	$14,41 \pm 0,09$	$12,17 \pm 0,77$	$757,30 \pm 9,07$
Арт.	1	32	$14,63 \pm 0,15$	$9,00 \pm 0,49$	$797,53 \pm 7,84$
	2	32	$14,16 \pm 0,12$	$11,03 \pm 0,41$	$769,97 \pm 8,53$
	3	17	$13,98 \pm 0,15$	$12,59 \pm 0,54$	$748,94 \pm 10,42$
	4	21	$13,92 \pm 0,12$	$12,73 \pm 0,35$	$751,26 \pm 9,09$

Порівняльний аналіз розвитку окремих фізичних якостей виявив, що показники бігу на 100 м військовослужбовців більшості спеціальностей достовірно не відрізняються. Так, до-

стовірну різницю виявлено між результатами курсантів, які навчаються за спеціальністю «управління підрозділами танкових військ» та «управління підрозділами аеромобільних військ» на 2,3,4 курсах ($p < 0,05$), а також курсантами, які навчаються за спеціальностями «управління підрозділами аеромобільних військ» та «управління підрозділами ракетних військ та артилерії» на 3 та 4 курсах ($p < 0,05$; $p < 0,01$). Але виявлена різниця, на нашу думку, з'являється за рахунок низьких результатів курсантів, майбутніх офіцерів аеромобільних військ, які за НФП-09 оцінюються не вище «задовільно».

Таблиця 2

Значення t-критерію Стьюдента різниці розвитку фізичних якостей курсантів різних спеціальностей

Спеціальність	Курс навчання	Біг на 100 м, с	Підтягування на поперечині, раз	Біг на 3 км, с
		t	t	t
МП-ТП	1	0,31	-1,03	2,87*
	2	2,01	-0,10	1,44
	3	1,30	-0,58	4,67***
	4	0,61	0,49	0,33
ТП-АВ	1	1,10	-1,00	0,59
	2	-2,32*	-1,16	-0,78
	3	-2,50*	1,09	-2,26*
	4	-2,16*	-0,29	0,50
АВ-Арт	1	-0,53	2,54*	-1,27
	2	2,03*	2,42*	-0,79
	3	2,52*	-1,58	0,86
	4	3,27**	-0,66	0,47
МП-АВ	1	1,49	-2,55*	2,65*
	2	-0,47	-1,78	0,64
	3	-1,30	0,59	2,73**
	4	-1,44	0,13	1,00
ТП-Арт	1	0,61	0,97	-1,04
	2	-0,60	0,44	-1,60
	3	0,20	-0,33	-1,12
	4	0,71	-1,07	0,95
МП-Арт	1	0,99	-0,12	1,58
	2	1,66	0,48	-0,13
	3	1,41	-1,00	2,94**
	4	1,36	-0,72	1,58

Примітки: * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$

Показники курсантів з підтягування на перекладині мають достовірну різницю тільки на молодших курсах, а саме (табл. 2):

- між результатами курсантів, які навчаються за спеціальністю аеромобільні війська та ракетні війська й артилерія на 1 і 2 курсі ($p < 0,05$);
- між результатами курсантів механізованих військ та аеромобільних військ на 1 курсі ($p < 0,05$);
- між показниками з підтягування на поперечині курсантів інших спеціальностей не виявлено достовірної різниці під час «зрізів» рівня розвитку сили ($p > 0,05$).

Показники курсантів з бігу на 3 км мають достовірну різницю на третьому курсі ($p < 0,05$ -0,001), але це пов'язано, на нашу думку, з низькими результатами курсантів, які навчалися за спеціальністю «управління діями механізованих підрозділів» (13 хв 02 с) та відносно високим результатом курсантів, які навчаються за спеціальністю «управління діями танкових підроз-

ділів» (13 хв 13 с). Також, достовірну різницю виявлено наприкінці першого курсу навчання ($p < 0,05$).

Зазначимо, що рівень розвитку сили, швидкості, витривалості має достовірну різницю на перших курсах ($p < 0,05-0,001$). На випускному курсі результати курсантів всіх спеціальностей не мають достовірної різниці ($p > 0,05$).

Висновок. Фізична підготовка у ВНЗ Сухопутних військ для курсантів, які навчаються за різними спеціальностями, проводиться за єдиними програмами, планами та змістом. Вони не враховують особливостей пріоритетного розвитку фізичних якостей, які дозволяють ефективно формувати військово-професійні навички та вміння.

Перспективи подальших досліджень. Планується розробити програми удосконалення професійної підготовленості курсантів, які навчаються за всіма спеціальностями у ВНЗ Сухопутних військ.

Список літератури

1. *Бородин Ю. А.* Эволюция вооружения, поколений войн, тактики и средств специальной физической подготовки военнослужащих / Бородин Ю. А., Романчук В. Н., Боярчук А. М. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. тр. под ред. С. С. Ермакова. – Х., 2004. – № 1. – С. 117–127.
2. *Красота В. М.* Спеціальна фізична підготовка офіцерів чергового бойового розрахунку командного пункту Військово-морських сил України : автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В. М. Красота. – Х., 2007. – 20 с.
3. *Глазунов С. І.* Експрес-контроль спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів Сухопутних військ : автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. І. Глазунов. – К., 2003. – С. 14–45.
4. *Романчук В. М.* Изучение характерных недостатков организации физической подготовки курсантов пятых курсов технических военных учебных заведений / В. М. Романчук, Ю. А. Бородин // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / [за ред. С. С. Ермакова]. – Х., 2004. – № 13. – С. 71–75.
5. *Шевченко О. А.* Исследование физических качеств, обеспечивающих устойчивую работоспособность военных специалистов ПВО Сухопутных войск / О. А. Шевченко // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. ст. / [под ред. С. С. Ермакова]. – Х., 2004. – № 6. – С. 102–109.
6. *Фіногенов Ю. С.* Професіоналізація Збройних Сил України і деякі питання перебудови системи фізичної підготовки військовослужбовців / Ю. С. Фіногенов // Фізична підготовка військовослужбовців : матеріали наук.-метод. конф. – К., 2003. – С. 40–43.
7. *Пронтенко К. В.* Динамика показателей физического развития и функционального состояния курсантов ВВУЗ операторского профиля на этапе первоначального обучения под воздействием занятий гиревым спортом / К. В. Пронтенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / [за ред. С. С. Ермакова]. – Х., 2008. – № 5. – С. 111–115.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ КУРСАНТОВ ВУЗОВ СУХОПУТНЫХ ВОЙСК РАЗЛИЧНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Сергей РОМАНЧУК, Игорь ШЛЯМАР, Владимир КЛИМОВИЧ

Академия сухопутных войск

Аннотация. Исследование, проведенное в статье, подтверждают результаты работ ряда отечественных ученых относительно недостаточной физической подготовленности курсантов военных учебных заведений. На-

ми проведен анализ физической подготовленности курсантов, обучающихся в вузах Сухопутных войск по четырем основным группам специальностей. Доказано отсутствие в учебных программах приоритетного направления развития прикладных физических качеств для курсантов – будущих командиров подразделений различных родов Сухопутных войск.

Ключевые слова: физическая подготовленность, курсанты, специальность, Сухопутные войска.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF CADET'S T PHYSICAL FITNESS
OF LAND FORCES IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF DIFFERENT SPECIALTIES**

Sergiy ROMANCHUK, Igor SHLYAMAR, Volodymyr KLYMOVYCH

Academy of Land Forces

Annotation. The research conducted in the article confirm the result of domestic scientists work as for the lack of cadet's physical fitness of military educational institutions. We analyzed the cadet's physical fitness studying in higher educational establishments of Land Forces in four main groups of specialties. It is proved the absence of priority direction of physical qualities development in training programs for future units commanding officers of different Land Forces arms of the service.

Key words: physical fitness, cadet's, specialty, Land Forces.